

ارزیابی کیفیت محیط زندگی شهری

نمونه موردی: شهرک اندیشه شهر بروجرد

ناهید خسروی^۱، سودابه پاپی^۲، امین الله بالیده^۳

چکیده

رشد سریع شهرها و توسعه کالبدی آن ها باعث بروز بحران های مختلف در زندگی شهری مانند مشکلات محیطی و نزول کیفیت محیط گردیده است، به دنبال این امر لزوم توجه به مفهوم کیفیت و ارتقای آن در محیط های سکونتی در کنار توجه به مسایل کمی، بیشتر احساس می گردد. اندازه گیری کیفیت زندگی معمولاً مستلزم کاربرد شاخص ها به شکل ذهنی یا عینی و به ندرت با هر دو نوع شاخص بوده است. هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی کیفیت محیط زندگی شهری در شهرک اندیشه شهر بروجرد می باشد. روش تحقیق در این مقاله، توصیفی- تحلیلی و به لحاظ ماهیت کاربردی بوده که جمع آوری داده ها به روش کتابخانه ای و میدانی صورت گرفته است. در این پژوهش، از نرم افزار SPSS و روش همبستگی پیرسون جهت تحلیل های آماری استفاده شده و از نرم افزار GIS جهت نمایش گرافیکی داده ها بهره گرفته شده است. نتایج تحقیق بیانگر ضعف نسبی کیفیت محیطی در محدوده مورد مطالعه می باشد به نحوی که دسترسی ساکنان به امکانات و تسهیلات مورد نظر (واحد های تجاری، مدارس و...) ضعیف اعلام شده، از لحاظ ویژگی های اجتماعی- امنیتی نیز محدوده مورد مطالعه دچار مشکل می باشد اما از سوی دیگر آلودگی های محیطی و کاربری های مزاحم در آن ها بسیار کم می باشد و وضعیت اقتصادی نیز نسبتاً مناسب است، در نهایت باید گفت بیشتر ساکنان بافت، از زندگی در این محدوده ابراز رضایت نموده اند. همچنین محدوده به لحاظ ساخت و بافت کالبدی تا حدودی مورد قبول ساکنان می باشد.

واژگان کلیدی: ارزیابی، کیفیت محیط شهری، شهرک اندیشه، بروجرد.

^۱ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

^۲ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

^۳ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

مقدمه

حیطه مربوط به کیفیت زندگی و سنجش آن شاید در هیچ زمانی به اندازه ی امروز وسیع نبوده است، اقتصاددانان، دانشمندان علوم اجتماعی و دولتمردان هر کدام از دیدگاه خاصی به این مقوله می نگرند. این امر از آنجا ناشی می شود که شاخص های مربوط به کیفیت زندگی طیف وسیعی را در بر می گیرد که از تغذیه و پوشاک گرفته تا مراقبت های بهداشتی، محیط اجتماعی و محیط پیرامونی را شامل می شود (جاجرمی، کلت، ۱۳۸۵: ۵).

کیفیت زندگی مفهومی است که برای ترسیم توسعه رفاه جامعه به کار می رود. بنابراین می توان گفت که کیفیت زندگی منعکس کننده ی شرایط زندگی و رفاه افراد است (قالیباف و دیگران، ۱۳۹۰: ۳۳). در پرتو نفوذ مفهوم کیفیت محیط زندگی، رویکرد جدیدی در شهرسازی قوت گرفته است که اهداف برنامه ریزی شهری، علاوه بر اهداف کالبدی و کارکردی، می باید به نیازهای کیفی و روانی مردم در محیط شهری مثل هویت اجتماعی، آسایش روانی، احساس زیبایی، همبستگی و تعلق اجتماعی و... نیز پاسخ گوید (مهدیزاده و همکاران، ۱۳۸۵: ۳۰۱). در واقع نظریه کیفیت زندگی، ترویج و توسعه مفاهیم کیفیت محیط زندگی مردم است تا بهترین شیوه های زیستی برای آنها فراهم شود. لذا هدف غایی مطالعه کیفیت زندگی و کاربرد متعاقب آن برای این است که مردم قادر به داشتن یک زندگی با کیفیت بالا باشند، به طوری که این زندگی هم هدفمند و هم لذت بخش باشد (Parker, 1997: 238). در واقع کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می باشد که از چندین متغیر متاثر می گردد، تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت محیط، فشار روحی و روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می کند (Rahman&Mittelhamer&Wandschneider, 2003:1). در حال حاضر نتایج حاصل از مطالعات کیفیت زندگی برای اهدافی از قبیل ارزشیابی سیاست ها، رتبه بندی مکان ها، فرموله کردن استراتژی های مدیریت و برنامه ریزی شهری به منظور درک و اولویت بندی مشکلاتی که اجتماعات با آن ها مواجه هستند، استفاده می شود. یافته های مطالعات کیفیت زندگی می تواند برای تشخیص خط

مشی استراتژی های گذشته و طراحی سیاست های برنامه ریزی در آینده استفاده شود. این مطالعات همچنین می توانند اطلاعاتی برای شناسایی نواحی دارای مشکل، دلایل نارضایتی، اولویت های شهروندان در زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست ها و استراتژی های مربوط به کیفیت زندگی را فراهم آورند (سلیمانی و دیگران، ۱۳۹۲: ۵۳).

مبانی نظری

انسان به عنوان موجودی که ذاتاً تمایل به بهبود رفاه و آسایش زندگی دارد، در برنامه ریزی های خود همیشه به دنبال رسیدن به این هدف است. رسیدن به این امر به عنوان هدف توسعه، وابسته به شناخت هر چه بیشتر عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی انسان است. بدین سبب بررسی کیفیت زندگی از اهداف مهم دست اندرکاران مختلف در حوزه های دانش و اجرا بوده که با توجه به گستردگی این مفهوم، مورد توجه بسیاری از رشته های علوم قرار گرفته است (بدری و دیگران، ۱۳۹۲: ۵۴).

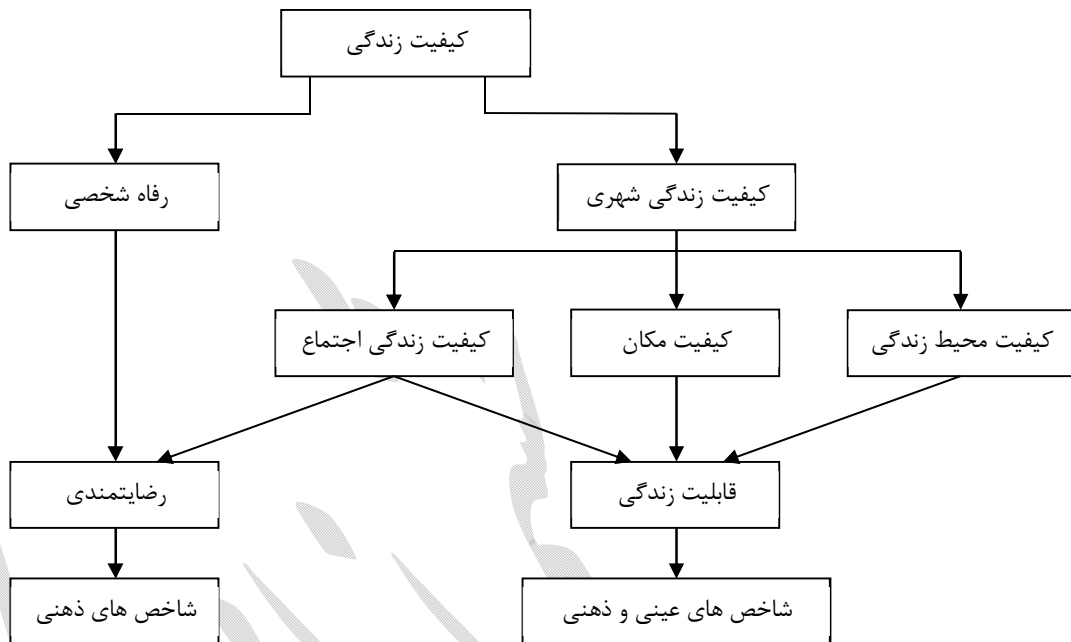
در مباحث مرتبط با برنامه ریزی شهری، کیفیت زندگی طیف وسیعی از شاخص ها را در بر می گیرد. این شاخص ها را می توان در ابعاد کلان اجتماعی - اقتصادی و محیطی طبقه بندی کرد. بهبود زیرساخت ها، وضعیت آموزشی، مسکن، فضای سبز و حمل و نقل، شاخص هایی از کیفیت زندگی شهری محسوب می شوند، به عبارت دیگر، کیفیت زندگی تمام زوایای زندگی انسان ها در شهر را در بر می گیرد (قالیباف و دیگران، ۱۳۹۰: ۳۵).

در مطالعات کیفیت زندگی دو رویکرد اصلی وجود دارد: رویکرد عینی و رویکرد ذهنی. این رویکردها در اغلب موارد به طور مجزا و به ندرت به صورت تلفیقی برای سنجش کیفیت زندگی مورد استفاده قرار می گیرند. کیفیت ذهنی زندگی، ادراک افراد را از زندگی نشان می دهد و می تواند با استفاده از شاخص های ذهنی اندازه گیری شود. کیفیت عینی زندگی شرایط بیرونی زندگی را نشان می دهد. کیفیت عینی زندگی با استفاده از شاخص های عینی مرتبط با واقعیت های ملموس و قابل مشاهده ی زندگی اندازه گیری می شود (Rezvani & Mansourian, 2011).

منظور از کیفیت زندگی توجه به شاخص های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی، روانی و غیره در دو وجه عینی (کمی) و ذهنی (کیفی) در روند برنامه ریزی شهری است (مثل شرایط تحصیل بهتر، کیفیت دسترسی، کیفیت مسکن، کیفیت فضاهای گذران اوقات فراغت، ایجاد فرصت هایی برای کنش متقابل اجتماعی، فرصت های اجتماعی، اشتغال، رفاه، مشارکت اجتماعی و...). جوهر اصلی کیفیت زندگی شهری، تأمین و ارضای نیازهای مادی و معنوی انسان به طور توأمان است. در واقع برنامه ریزی برای مسکن، کار و اشتغال یا حمل و نقل بدون تأمین نیازهای روانی، عاطفی و اجتماعی شهروندان (مثل نیاز به امنیت، زیبایی، آرامش خاطر، تعلق اجتماعی، شادی، تفریح و...) ناقص خواهد بود (کوکبی، ۱۳۸۶: ۷۷).

بررسی کیفیت زندگی شهری بسیار مهم است، این موضوع نه تنها به خاطر تأثیرات آن بر نحوه رفتار انسان ها، بلکه همچنین به خاطر رضایت از زندگی و شادکامی افراد مورد توجه است. کیفیت زندگی به طور عام و کیفیت زندگی شهری به طور خاص دگرگونی عرضه های زیر را در بر می گیرد:

- تقاضا برای اقدام عمومی را برجسته و نمایان می سازد.
- به طور مستقیم قابلیت زیست پذیری شهرها را برای ساکنان تحت تأثیر قرار داده و مجموعه ای از استانداردها را فراهم می سازد.
- تصمیمات و انتخاب های مکان گزینی سکونتی را برمی انگیزاند.
- کاربردهای وسیعی برای الگوهای مهاجرت منطقه ای، رشد اقتصاد منطقه ای و پایداری محیطی دارد (سلیمانی و دیگران، ۱۳۹۲: ۵۷).

شکل شماره (۱)، اجزای تشکیل دهنده کیفیت زندگی (مأخذ: حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۷)

پژوهش حاضر با دو فرضیه زیر به بررسی وضعیت کیفیت زندگی شهری در شهرک اندیشه بروجرد پرداخته است:

- ۱- به نظر می رسد ساکنان شهرک اندیشه از کیفیت زندگی در این محدوده رضایت دارند.
- ۲- به نظر می رسد دسترسی به انواع فضاهای خدماتی شهری برای ساکنین شهرک اندیشه به راحتی امکانپذیر نمی باشد.

روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش سنجش کیفیت زندگی در منطقه ی شهرک اندیشه، توصیفی - تحلیلی می باشد که از روش کتابخانه ای جهت گردآوری مطالعات اسنادی استفاده گردیده و از روش میدانی برای تکمیل پرسش نامه و بررسی محدوده مورد مطالعه به لحاظ ویژگی های کیفیت زندگی بهره گرفته شده است. اطلاعات به دست آمده از پرسش نامه مورد نظر، با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفته

است. پاسخ های به دست آمده از پرسشنامه ها در قالب طیف لیکرت پنج مقیاسی بوده که از گزینه خیلی کم شروع شده و با خیلی زیاد به پایان می رسد. در این تحلیل، خیلی کم گویای ضعف شدید در محدوده و خیلی زیاد بیانگر کیفیت مناسب در بافت مورد مطالعه می باشد. در این پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی جهت سنجش کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه استفاده شده است. داده های مورد مطالعه در این تحقیق شامل داده های کالبدی، اجتماعی-امنیتی، اقتصادی و مسکن می باشد که از پرسش نامه های تکمیل شده به دست آمده است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه ای، یکی از مهم ترین اهداف سیاست های عمومی آن جامعه است (Lotfi, Soleimani, 2009: 123). در سال های اخیر، مطالعات کیفیت زندگی عمدتاً بر محیط شهری و کیفیت زندگی شهری تمرکز کرده است. بدون شک تمایل جمعیت در سرتاسر جهان برای تمرکز در شهرها، یکی از دلایل اصلی توجه به مفهوم کیفیت زندگی در تحقیقات است. دلیل مهم برای چنین توجهی به مفهوم کیفیت زندگی، در سؤال برای تخصیص مؤثر منابع محدود و کمیاب نهفته است (قدمی، معتمد، ۱۳۹۲: ۳۴). یافته های کیفیت زندگی می تواند برای بازشناسی استراتژی های سیاست های قبلی و طراحی سیاست های برنامه ریزی آینده استفاده شود (Lee, 2008: 1207).

پیشینه ی تحقیق

۱- بهرام نژاد دهاقان، (۱۳۸۳)، در پژوهش خود تحت عنوان شناخت و ارزیابی کیفیت محیط شهری در بافت میانی شهرها، مطالعه موردی بافت میانی شهر شیراز به بررسی و تجزیه و تحلیل پرداخته است و کیفیت محیط زندگی شهری آن را نامناسب ارزیابی نموده و برای بالا بردن کیفیت محیط شهری در محدوده ی مورد نظر پیشنهاد هایی به صورت کلی ارائه داده است.

۲- کوکبی افشین، (۱۳۸۴)، در پژوهش خود تحت عنوان برنامه ریزی به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهری در مرکز شهر خرم آباد پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که سطح کیفیت زندگی در مرکز این شهر در سطح پایینی قرار دارد.

۳- جاجرمی، کاظم و کلتی، ابراهیم، (۱۳۸۵)، در مقاله ای تحت عنوان سنجش وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان و به طور موردی در گنبد کابوس به بررسی پرداخته است و طبق نظر شهروندان گنبدی شاخص های کیفیت زندگی در نواحی مختلف شهر تفاوت شدید را با هم دارند.

۴- گروسی سعید و همکارانش، (۱۳۸۷)، در مقاله ای تحت عنوان سرمایه های اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان به شناسایی سطح سرمایه های اجتماعی و کیفیت زندگی و ارتباط این دو متغیر در محلات مختلف شهر کرمان پرداخته اند.

۵- مولوی جمشید، (۱۳۸۸)، نیز در پایان نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان سنجش کیفیت محیط شهری در شهرهای جدید مطالعه موردی شهر جدید هشتگرد به بررسی و سنجش کیفیت محیط زندگی از دیدگاه ساکنین آن می پردازد.

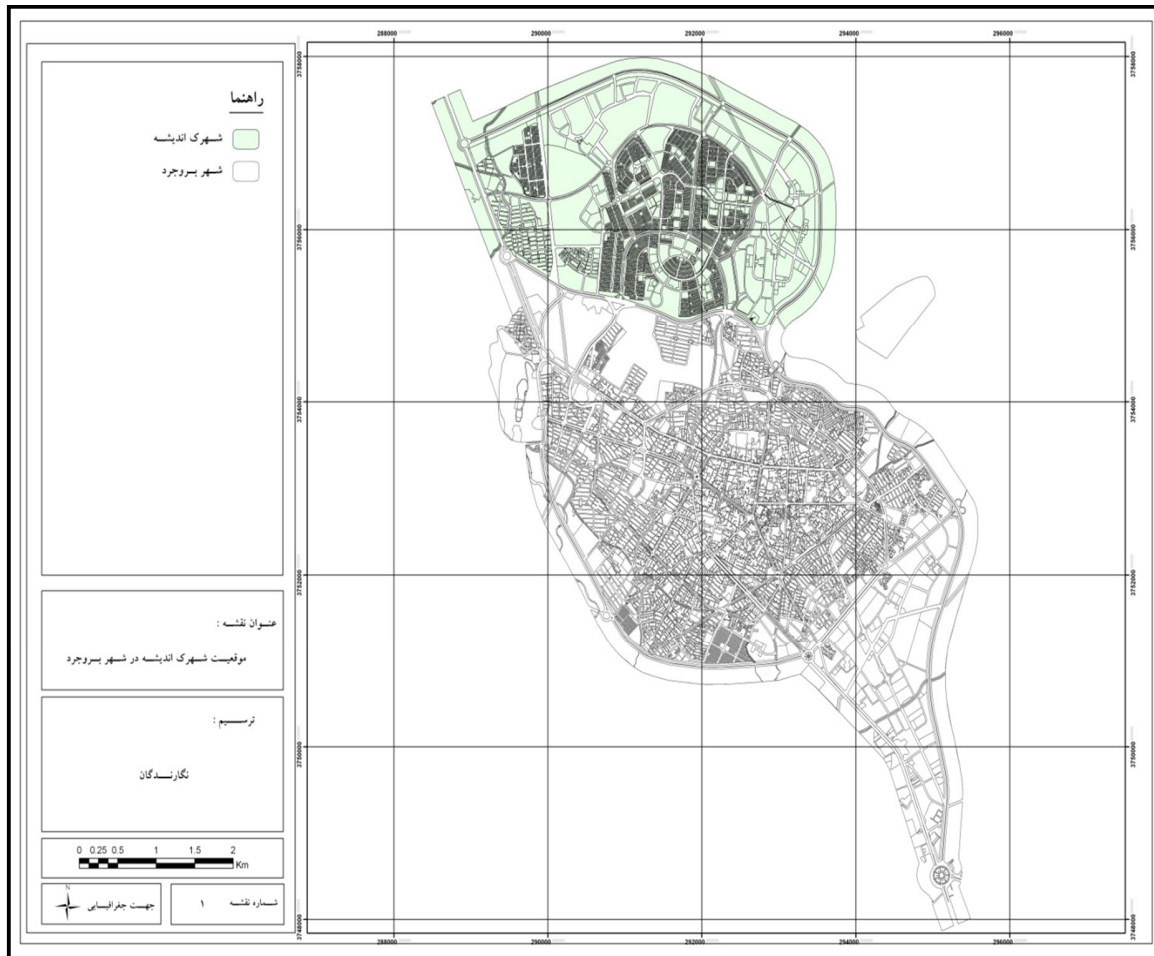
۶- لی و ونگ در سال (۲۰۰۷) نیز در پژوهش خود با استفاده از شاخص های عینی به مطالعه ی کیفیت زندگی در شهر ایندیاناپولیس پرداختند، هدف اصلی این مطالعه ارائه روشی برای تلفیق داده های سرشماری و سنجش از دور در درون GIS برای ارزیابی کیفیت زندگی در شهر ایندیاناپولیس بود.

۷- داس نیز در سال (۲۰۰۸) در پژوهش خود چارچوب مفهومی برای سنجش کیفیت زندگی شهری پیشنهاد کرده است که ارتباط بین محیط و کیفیت زندگی را نشان می دهد، این مدل رویکردی پایین به بالا را پیشنهاد می کند که در آن هر دو شاخص عینی و ذهنی برای مطالعه و کیفیت کلی زندگی مورد توجه گرفته اند.

محدوده ی مورد مطالعه

شهر بروجرد به عنوان دومین شهر استان لرستان، بین ۴۸ درجه و ۴۵ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه و ۵۳ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا های آزاد ۱۴۰۰ متر می باشد و از نظر طبقه بندی اقلیمی، جزو اقلیم سرد کوهستانی است (پورتال شهرداری بروجرد، ۱۳۸۵: ۶). این شهر از شمال به شهرستان ملایر از استان همدان، از جنوب به شهرستان دورود، از شمال غربی به شهرستان نهاوند از استان همدان و از شرق به شهرستان اراک محدود می شود. محدوده ی مورد مطالعه در پژوهش حاضر، شهرک اندیشه در شهر بروجرد می باشد، این شهرک که در شمال بروجرد قرار گرفته، بعد از دهه ۱۳۶۰ و با توجه به گسترش افقی شهر به وجود آمده است، این منطقه از پیش برنامه ریزی شده و پس از واگذاری زمین به متقاضیان و احداث ساختمان ها مورد استفاده شهروندان قرار گرفته است، شکل شماره (۱)، موقعیت شهرک اندیشه را در شهر بروجرد نشان می دهد.

از آنجایی که این محدوده از قبل برنامه ریزی شده و تفکیک زمین در آن صورت گرفته است، دارای بافتی نسبتاً منظم با شبکه معابر شطرنجی می باشد. مساحت ساختمان های موجود در این بافت اغلب بیش از ۱۰۰ متر مربع می باشد. اما برخلاف برنامه ریزی های صورت گرفته، این محدوده همچنان دارای مشکلاتی است که در پژوهش حاضر به آن ها پرداخته می شود.

شکل ۱: نقشه موقعیت شهرک اندیشه در شهر بروجرد

یافته های تحقیق

جهت سنجش میزان رضایت ساکنین شهرک اندیشه از این محدوده، این سوال که آیا از زندگی در شهرک اندیشه راضی هستید؟ به طور مستقیم از ساکنین مورد پرسش قرار گرفت که ۶۰ درصد از ساکنین از زندگی در محدوده مورد مطالعه ابراز رضایت نموده اند، ۲۵.۷ درصد از ساکنین تا حدودی راضی می باشند و تنها ۱۴.۳ درصد از ساکنین اظهار ناراضایتی نموده اند. جدول شماره (۱)، نتایج به دست آمده را نشان می دهد.

جدول ۱: میزان رضایت از زندگی در شهرک اندیشه از دید ساکنین

میزان رضایت از کیفیت زندگی	درصد
راضی	۶۰
تا حدودی راضی	۲۵.۷
ناراضی	۱۴.۳
میانگین	۱.۶۶
انحراف استاندارد	۰.۸۷۳

مأخذ: محاسبات نگارندگان

رضایت از معرف های کیفیت زندگی در شهرک اندیشه

جهت سنجش رضایت ساکنان از قلمروهای مختلف زندگی، شش قلمرو مسکن، محیط کالبدی، شرایط اجتماعی - امنیتی، محیط زیست، دسترسی به خدمات و تسهیلات و وضعیت اقتصادی خانوارهای ساکن در محدوده مورد مطالعه قرار گرفت که در قالب طیف لیکرت پنج مقیاسی به کار گرفته شده است. ۷۷.۵ درصد ساکنان شهرک از وضعیت دسترسی به خدمات و تسهیلات اظهار نارضایتی نموده اند. ۵۷ درصد از اهالی، از ویژگیهای امنیتی - اجتماعی، نارضاضی هستند. ۵۰.۵ درصد از محیط کالبدی نارضاضی بوده و ۶۲.۸ درصد نیز نسبت به شرایط اقتصادی احساس نارضایتی می کنند. در این میان، ساکنین تنها از کیفیت مساکن تا حدودی راضی بوده اند که می توان علت آن را در نوساز بودن این مساکن دانست.

جدول ۲: رضایت از قلمروهای کیفیت زندگی در شهرک اندیشه

قلمروها	کم	خیلی کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد
مسکن	۹.۲	۱۰.۵	۲۶.۹	۳۳.۵	۹.۲
محیط کالبدی	۱۱.۸	۱۱.۱	۲۷.۶	۱۹	۱۷.۷
محیط زیست	۴۷.۳	۲۱.۷	۷.۲	۳.۹	۸.۵
ویژگی های امنیتی - اجتماعی	۱۱.۴	۱۰.۵	۳۵.۰۶	۲۱.۰۶	۱۰.۵
دسترسی	۳۲.۸	۲۷.۶	۱۷.۱	۱۲.۶	۹.۲
وضعیت اقتصادی	۱۶.۲	۱۷.۹	۲۸.۷	۳۳.۱	۱۶.۴

مأخذ: محاسبات نگارندگان

میزان رضایت از معرف های کیفیت زندگی

به منظور سنجش میزان رضایت ساکنان از معرف های کیفیت زندگی در شهرک اندیشه شهر بروجرد، از طیف پنج مقیاسی لیکرت بهره گرفته شده است. نتایج به دست آمده نشان می دهد که در مطالعات مسکن، بالاترین ارزش میانگین مربوط به موقعیت مسکن نسبت به آلودگی ها و کمترین ارزش میانگین در همین حیطه مربوط به رضایت از مصالح مسکن می باشد. در قلمرو محیط کالبدی در محدوده، بالاترین ارزش میانگین را شبکه بندی خیابان ها با ۳.۷۸ درصد به خود اختصاص داده است و کمترین ارزش در این زمینه مربوط به جذابیت و زیبایی محدوده می باشد. در ارتباط با محیط زیست شهرک بایستی گفت که رواناب و فاضلاب جوی ها با رقم ۲.۱۵ درصد بیشترین ارزش را به خود اختصاص داده است، پایین ترین ارزش محیط زیست به فعالیت صنعتی با ۱.۵۵ درصد تعلق گرفته است. در زمینه ویژگی های اجتماعی - امنیتی، بالاترین ارزش به میزان خطرات رفت و آمد در شب تعلق گرفته که عدد ۳.۷۱ درصد مربوط به آن می باشد و میزان صمیمیت میان ساکنین محدوده با ۲.۵۲ درصد، کمترین ارزش را در بر گرفته است. در ارتباط با وضعیت دسترسی در شهرک اندیشه، دسترسی به مراکز آموزشی بالاترین ارزش میانگین را با رقم ۳.۴۷ درصد نشان می دهد، پایین ارزش میانگین در این زمینه متعلق به دسترسی به پارک و بوستان می باشد. در نهایت در مورد وضعیت اقتصادی باید به هزینه تعمیرات و نگهداری مسکن اشاره نموده که در این زمینه بالاترین ارزش میانگین را به خود اختصاص داده است. پایین ارزش مربوطه به دو گزینه میزان پس انداز خانوار و امنیت شغلی با عدد ۲.۳۵ درصد می باشد. جدول زیر اطلاعات مربوط به معرف های زندگی به طور مجزا نشان می دهد.

ارزیابی کیفیت محیط زندگی شهری نمونه موردی: شهرک اندیشه شهر بروجرد

جدول ۳: میزان رضایت ساکنین شهرک اندیشه از معرف های کیفیت زندگی

انحراف استاندارد	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	معرف های کیفیت زندگی	قلمرو
۱.۲۱	۲.۸۲	۷.۹	۲۱.۱	۲۱.۱	۲۶.۳	۱۳.۲	رضایت از مصالح مسکن	مسکن
۱.۱۸	۳.۴۴	۱۳.۲	۳۹.۵	۲۱.۱	۵.۳	۱۰.۵	شرایط فیزیکی داخل مسکن (سرمایش، گرمایش و ...)	
۱.۰۸	۳.۲۶	۱۰.۵	۲۶.۳	۳۶.۸	۷.۹	۷.۹	وضعیت تعداد افراد خانوار نسبت به مساحت مسکن	
۰.۸۹۶	۳.۵۰	۵.۳	۴۷.۴	۲۸.۹	۲.۶	۵.۳	موقعیت مسکن نسبت به آلودگی های محیطی و صوتی	
۱.۳۶	۳.۷۸	۳۶.۸	۱۵.۸	۱۵.۸	۷.۹	۷.۹	شیکه بندی خیابان ها	محیط کالبدی محله
۱.۰۱۵	۳	۲.۶	۲۶.۳	۳۹.۵	۱۰.۵	۱۰.۵	جذابیت، زیبایی و دلپذیری محدوده	
۱.۳۱	۳.۱۸	۱۸.۴	۱۵.۸	۳۱.۶	۱۰.۵	۱۳.۲	روشنایی خیابان ها و کوچه ها	
۱.۳۳	۳.۵۰	۱۳.۲	۱۸.۴	۲۳.۷	۱۵.۸	۱۵.۸	میزان فضاهای خالی و بلا استفاده	محیط زیست محله
۱.۱۶	۲.۰۹	۵.۳	۵.۳	۱۵.۸	۲۸.۹	۳۴.۲	صدای وسایل نقلیه	
۱.۲۸	۱.۹۱	۷.۹	۵.۳	۵.۳	۲۳.۷	۴۷.۴	زیاله و آشغال	
۱.۱۲	۱.۵۵	۵.۳	۲.۶	۲.۶	۱۳.۲	۶۳.۲	فعالیت صنعتی	
۱.۵۲	۲.۱۵	۱۵.۸	۲.۶	۵.۳	۲۱.۱	۴۴.۷	رواناب و فاضلاب جوی ها	ویژگی های اجتماعی - امنیتی
۱.۰۰۴	۳.۰۶	۷.۹	۲۳.۷	۳۴.۲	۱۳.۲	۱۰.۵	میزان اعتماد اهالی به یکدیگر	
۱.۱۲	۲.۵۲	۲.۶	۵.۳	۴۴.۷	۱۵.۸	۱۸.۴	میزان صمیمیت میان ساکنین محدوده	
۱.۰۶	۳.۷۱	۲۱.۱	۳۴.۲	۲۶.۳	۲.۶	۵.۳	میزان خطرات رفت و آمد در شب	
۰.۸۳۳	۲.۴۲	-	۲.۶	۱۳.۲	۲۶.۳	۵۲.۶	دسترسی به فضاهای فرهنگی (کتابخانه و سالن مطالعه و ...)	دسترسی
۱.۱۰۹	۱.۶۴	۱۸.۴	۳۱.۶	۳۶.۸	۵.۳	۷.۹	دسترسی به پارک ها و بوستان ها	
۱.۲۴	۳.۴۷	۱۰.۵	۱۸.۴	۳.۱۶	۲۱.۱	۱۸.۴	دسترسی به مراکز آموزشی	
۱.۰۶	۲.۸۲	۲.۶	۷.۹	۲۶.۳	۳۱.۶	۳۱.۶	دسترسی به فضاهای تجاری	
۰.۷۷۷	۲.۱۸	-	-	۲۱.۱	۳۶.۸	۴۲.۱	دسترسی به امکانات بهداشتی	
۱.۰۱	۱.۷۹	۵.۳	۲.۶	۲.۶	۴۴.۷	۴۴.۷	دسترسی به فضاهای عمومی	
۰.۸۸۴	۲.۳۵	-	۵.۳	۳۹.۵	۲۶.۳	۱۸.۴	میزان پس انداز خانوار میزان دارایی های خانوار	وضعیت اقتصادی
۰.۹۷۲	۲.۳۵	-	۱۵.۸	۲۶.۳	۳۱.۶	۱۳.۲	میزان امنیت شغلی افراد	
۱.۰۱۲	۲.۵۲	۵.۳	-	۰.۵۰	۱۳.۲	۱۵.۸	هزینه آب و برق و گاز	
۰.۸۲۷	۲.۵۹	۱۳.۲	۸۶.۸	۳۱.۶	۲۸.۹	۲۶.۳	هزینه اجاره بها و رهن	
۱.۳۴	۴.۰۶	۲۱.۱	۳۶.۸	۱.۵	۲.۶	۱۳.۲	هزینه تعمیرات و نگهداری مسکن	
۱.۳۲	۳.۵۹	۲۶.۳	۲۱.۱	۲۳.۷	۵.۳	۱۰.۵	هزینه دخل و خرج روزانه	

مأخذ: نگارنده گان

قلمروهای مؤثر بر کیفیت زندگی شهری در شهرک اندیشه

رضایت از قلمروها نتیجه ترکیب رضایت از معرف های مختلف مربوط به آن قلمروها است. جهت دستیابی به قلمروهای مؤثر بر کیفیت زندگی شهری در شهرک اندیشه، از روش همبستگی میان قلمروهای مؤثر بر کیفیت زندگی شهری در شهرک اندیشه استفاده شده است. از شاخص همبستگی پیرسون برای بررسی ارتباط بین قلمروهای کیفیت زندگی شهری بهره گرفته شده است. جدول شماره (۴)، نتایج حاصل از همبستگی را نشان می دهد.

جدول ۴: نتایج حاصل از پرسشنامه ساکنین در زمینه دسترسی به امکانات و تسهیلات در محدوده مورد مطالعه

قلمروها	دسترسی	اجتماعی-امنیتی	محیط زیست	اقتصادی	کلیدی	مسکن
دسترسی	۱	۰.۰۲۰	۰.۱۶۵	۰.۸۶۸	۰.۹۷۵	۰.۹۵۵
اجتماعی-امنیتی	۰.۰۲۰	۱	۰.۴۹۲	۰.۷۸۳	۰.۸۹۲	۰.۸۶۰
محیط زیست	۰.۱۶۵	۰.۴۹۲	۱	۰.۷۴۹	۰.۳۳۳	۰.۳۴۸
اقتصادی	۰.۸۶۸	۰.۷۸۳	۰.۷۴۹	۱	۰.۴۴۱	۰.۳۷۴
کلیدی	۰.۹۷۵	۰.۸۹۲	۰.۳۳۳	۰.۴۴۱	۱	۰.۰۰۵
مسکن	۰.۹۵۵	۰.۸۶۰	۰.۳۴۸	۰.۳۷۴	۰.۰۰۵	۱

مأخذ: محاسبات نگارنده گان

نتایج حاصل از همبستگی بیانگر وجود رابطه معنادار و مثبت تنها بین دسترسی با ویژگی های اجتماعی-امنیتی و مسکن با ویژگی های کلیدی شهرک می باشد. بنابراین می توان گفت قلمروهایی که بیشترین تأثیر را بر شهرک اندیشه دارند شامل دسترسی ها، ویژگی های اجتماعی-امنیتی، مسکن و ویژگی های کلیدی بافت می باشد، که قوی ترین تأثیر مربوط به مسکن و محیط کلیدی می باشد. از سوی دیگر می توان گفت بیشتر اهالی از وضع محیط زیست و اقتصادی در شهرک تقریباً راضی می باشند. با توجه به این که شهرک اندیشه، محدوده ای از پیش اندیشیده شده بوده و با برنامه ریزی ایجاد شده است، می توان با تغییراتی در آن، این محدوده را به سوی کیفیت مطلوب هدایت نمود.

نتیجه گیری

کیفیت زندگی، واکنشی علیه توسعه تک بعدی و صرفاً کمی در عرصه ی برنامه ریزی و تلاشی در راستای ارتقای شرایط زندگی و بهبود بخشیدن به بعد کیفی زندگی بشر است. پژوهش حاضر جهت بررسی کیفیت زندگی شهری در شهرک اندیشه شهر بروجرد انجام شده است. در این تحقیق، نیازها و اولویت های زندگی در محله، از دید ساکنان مطرح شده و قلمروهای کیفیت زندگی از دیدگاه آن ها مورد مطالعه قرار گرفته است که با بررسی و رفع آن ها می توان گامی در راستای بهبود کیفیت زندگی در این محدوده برداشت. نتایج پژوهش نشان می دهد که وضعیت شهرک اندیشه از لحاظ کیفیت زندگی در بعضی زمینه ها دچار ضعف بوده و در برخی از ویژگی ها نسبتاً مناسب می باشد. ۶۰ درصد از ساکنین شهرک، از کیفیت زندگی در محدوده راضی بوده و تنها ۱۴.۳ درصد از اهالی از زندگی در بافت اظهار نارضایتی نموده اند. بیشترین نارضایتی ساکنان از دسترسی به امکانات و تسهیلات می باشد، به نحوی که ضعف دسترسی به فضاهای عمومی ۸۹.۴ درصد، مراکز بهداشتی - درمانی ۷۸.۹ درصد، فضاهای فرهنگی ۷۸.۹ درصد و دسترسی به فضاهای تجاری با ۶۳.۲ درصد بیانگر ضعف شدید در زمینه دسترسی ساکنان به فضاهای مختلف می باشد. با توجه به این که از احداث شهرک اندیشه مدت زیادی نمی گذرد، بسیاری از کاربری ها در محدوده ایجاد نشده و از سوی دیگر فاصله نسبتاً زیاد این شهرک تا مرکز شهر بروجرد که بیشترین کاربری ها و ادارات در آن قرار دارد، باعث نارضایتی ساکنان در زمینه دسترسی شده است. بررسی های انجام شده نشان می دهد که شهرک اندیشه از نقطه نظر اجتماعی - امنیتی نیز دچار مشکلاتی می باشد، در این محدوده نیز مانند بسیاری از نقاط شهر، میزان اعتماد اهالی به یکدیگر و صمیمت بین آن ها کم می باشد. در شهرک اندیشه دو مورد محیط زیست و وضعیت اقتصادی در شرایط نسبتاً مناسبی قرار دارند. با توجه به نوساز بودن ساختمان ها و احداث اندیشمندانه شهرک، در این محدوده مشکلات زیست محیطی تقریباً کم می باشد.

مجله علمی پژوهشی «مطالعات علمی» شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۸

ارزیابی کیفیت محیط زندگی شهری نمونه موردی: شهرک اندیشه شهر بروجرد

به طور کلی می توان گفت اهالی شهرک اندیشه از کیفیت محیط با وجود بعضی مشکلات راضی هستند. اما از نظر دسترسی به فضاهای مورد نظر خود، با مشکلات زیادی رو برو بوده و اظهار نارضایتی نموده اند. بنابراین هر دو فرض مطرح شده تأیید می گردند. در این شهرک می توان با همکاری و مشارکت مردم، با توجه به ویژگی های فرهنگی حاکم بر محدوده، جهت بهبود شرایط زندگی تلاش کرد.

منابع

- بدری، سید علی و دیگران، (۱۳۹۲)، سنجش شاخص های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفرابای جنوبی شهرستان ترکمن، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۴، شماره ۲.
- حاجی نژاد علی و دیگران، (۱۳۸۹)، بررسی متغیرهای فردی مؤثر بر رضایت مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی، مطالعه موردی: مقایسه بافت قدیم و جدید شهر شیراز، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱۷.
- جاجرمی، کاظم، کلتی، ابراهیم، (۱۳۸۵)، سنجش وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در شهر از نظر شهروندان، مطالعه موردی: گنبد قابوس، مجله جغرافیا و توسعه.
- درونفسکی، جان، (۱۳۷۱)، ۲۵۳۵، کیفیت زندگی: اندازه گیری و برنامه ریزی آن، ترجمه احمد اشرف، ۵۳-۷۰.
- سلیمانی، محمد و دیگران، (۱۳۹۲)، سنجش کیفیت زندگی در محله های در حال گذار شهری (مورد مطالعه: محله دروازه شمیران از منطقه ۱۲ شهر تهران)، فصلنامه جغرافیا، سال یازدهم، شماره ۳۸.
- شکویی، حسین، (۱۳۸۴)، فلسفه های محیطی و مکتب های جغرافیایی، چاپ دوم، تهران، انتشارات گیتاشناسی.
- قالیباغ، محمد باقر و دیگران، (۱۳۹۰)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله یافت آباد)، فصلنامه جغرافیا، سال نهم، شماره ۳۱.
- قدمی، مصطفی، معتمد، سمانه، (۱۳۹۲)، بررسی کیفیت زندگی در شهرهای کوچک با تأکید بر بعد سلامت فردی و اجتماعی (مطالعه موردی: شهر نور، استان مازندران)، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۴، شماره ۱.
- کوکبی، افشین، (۱۳۸۶)، معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، نشریه هویت شهر، سال اول، شماره ۱.
- مهدیزاده، جواد و دیگران، (۱۳۸۵)، برنامه ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن در ایران)، معاونت معماری و شهرسازی، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران.
- Baldwin, Sally, Christine Godfrey and carol proper (1992). Quality of life: Perspectives and Policies, Routledge. 1
- Lee, Yung- Jaan, (2008), Subjective quality of life measurement in Taipei, Journal of Building and Environment, NO43.
- Lotfi, Sedighe, Karim, Soleimani, (2009), An assessment of Urban Quality of Life by Using Analytic Hierarchy Process Approach (Case study: Comparative Study of Quality of Life in the North of Iran), Department of Urban Planning, Journal of Social Sciences.
- Parker, M, (1997), Loss in the lives of Southeast Asian Elders. In H. Lee Meadow, development in quality if life studies in marketing. Vol, 1, blacksbourg Virginia. International society for quality studies.
- Raman & Mittelhamer & Wandschaneder (2003), measuring the indices, wider internasional conference on inequality, poverty and Haman well-being, May 30-31.
- Rezvani, Mohammad Reza, Mansourian, Hosein, (2011), Evalating Quality of Life in Urban Areas (Case Study: Noorabad City, Iran), Social Indi cators Research. DOI10.1007*s11205-012-0048-2.